

Vízkereszt ünnepe után utolsó vasárnap

► Mt 17,1–9

Krisztus dicsőségében formálódó tanítványságunk

A vasárnap jellege

A vízkereszt ünnepe utáni utolsó vasárnap zárja a karácsonyi ünnepekört. Jellegzetes története Krisztus megdicsőülése, mely esemény – mint az igehirdetési előkészítőből reménység szerint kiderül – összekötő kapocs Krisztus földre jövetelének csodája és Krisztus feltámadásának csodája között, így tökéletes átvezető evangélium a karácsonyi és a húsvéti üdvtörténeti események között.

A vasárnap introitusa Ézsaiás 40,5-ből és a 97. zsoltárból az ószövetségi párhuzam révén a megdicsőülés próféciájaként is értelmezhető. A megdicsőülés vagy színváltozás (transzfiguráció) a keresztény hagyomány egyik kulcsfontosságú teofániája, Jézus istenfiúságának látványos megnyilatkozása.

A megdicsőülés eseményének a helyszíne nem tisztázott. Az egyik hagyomány Szent Jeromostól származik, aki szerint a helyszín a Tábor-hegy, jóllehet már az ókori szerzők is felvetették, hogy az esemény a 2800 méter magas és sokkal elhagyottabb Hermón egyik magaslatán történhetett, amely a fejezetben a történet előtt említett Cézária Filippihez közelebb esik, és alkalmasabb az elvonulásra a Tábor-hegynél, mely már Jézus korában is sűrűn lakott volt, és rajta erőd is húzódtott.¹ Máté teológiájában ugyanakkor a „magas hegy”

nem földrajzi, hanem szimbolikus kategória: az isteni kinyilatkoztatás, a mennyei közelség tere. Legalább hatszor megy fel egy magaslatra Jézus az evangélium során, a helyszín valójában másodlagos, a hegycsúcs szimbolikája sokkal fontosabb. A megdicsőülés elbeszélése szervesen illeszkedik Mt 16,13–17,13 krisztológiai-ekkléziológiai egységébe, amely Péter hitvallását, Jézus jövendöléseit és a tanítványok megéresi folyamatát kapcsolja össze. Máté nemcsak Jézus istenségét hangsúlyozza, hanem azt is, hogy a tanítványoknak – és az egyháznak – e fényből és ígéretből kell részesedniük, hogy betöltsék valódi küldetésüket (LEE 2004, 39. o.).

Amit a textusról tudni kell

A perikópa kompozíciója tükörmintázatot, úgynevezett khiasztikus formát követ:

A – Jézus és a választott tanítványok felmenetele a magas hegyre.

B – Jézus megdicsőülve jelenik meg Mózes és Illés társaságában; Péter reakciója.

C – a hallható isteni kijelentés; a tanítványok félelme.

B' – Jézus természetes módon, egyedül jelenik meg, bátorító érintés.

A' – lejövetel a hegyről; a titoktartás parancsa.

Éz a szerkezet az elvonulástól a látomáson át

¹ Bible Hub. Online Bible Study Suite.

a hétköznapi világba való visszatérésig vezet, jelezve, hogy az epifánia nem statikus állapot, hanem dinamikus útra indítás.

Mt 17,1–9 szorosan kapcsolódik a megelőző fejezethez. Mt 16-ban a farizeusok és a szaduceusok égi jelet kérnek, majd Jézus tanítványaihoz fordul, hogy kiknek tartják őt az emberek és ők maguk. Péter hitvallása (16,16) után Jézus előre kijelenti szenvedését és feltámadását, és a tanítványi útról beszél. A megdicsőülés jelenete ezért kulcsfontosságú: megerősíti a tanítványokat abban, amit Jézus mondott, és előrevetíti a feltámadás dicsőségét. A ragyogó Krisztus-arc ellentétben áll a kereszttúton szenvedő Jézus eltorzult arcával, ugyanakkor előre jelzi a feltámadott Úr megdicsőült arcát.

A megdicsőülés titka nem csupán a keresztény emberre vonatkozik, hanem az egész teremtett világra. Krisztus megtestesülésének valósága és a hegyen felragyogó isteni fény azt hirdeti, hogy a teremtés is részesedik a megváltás dicsőségében. Ahogyan Jézus teste, ruhája átjárhatóvá válik Isten világosságá számára, úgy lesz majd az új teremtés a megújult élet hordozója.² A hegy, a felhő és Péter sátorépítésre irányuló ajánlata az anyagi világ felé fordítják figyelmünket. Arra emlékeztetnek, hogy Isten megváltó munkája nem hagyja kívül a természetet sem: a teremtett világ minden része részesülhet benne, nem csak a keresztény egyház annak szentségeivel, imádságával és küldetésével. A végső béke idejét ígéri ez a látomás, amikor a teremtett világ teljessége minden részével együtt Isten világosságában újul meg, és új teremtéssé lesz (YOUN 2017, 18. o.).

Idő és hely teológiai jelentése

A „hat nap múlva” (μεθ’ ἡμέρας ἕξ) formula az ószövetségi teofániák formáját idézi (2Móz 24), és Máté narratív összefűző eszközeként kapcsolja a jelenetet Jézus korábbi jövendöléseivel. A „magas hegy” (ὄρος ὑψηλόν) egyaránt utal a Sínai-hegyre és Jézus

korábbi megkísértésére: a 4,8–10 sátáni alternatívájával szemben a 17,1–9 a Fiú engedelmisségét jeleníti meg. A hegy a mennyei rend és az isteni akarat megnyilatkozásának helyszíne, amely az Olajfák hegyének sötét ellenpontjával együtt mutatja a Fiú identitásának teljes ívét: a dicsőséget és a megpróbáltatást egyaránt megjárja az Emberfia (LEE 2004, 45. o.).

A szereplők teológiai funkciója

Jézus a jelenet középpontja, akinek arca „úgy ragyog, mint a nap”, ruhája pedig „fehér, mint a fény”. A μεταμορφώω ige passzív formája arra utal, hogy az Atya dicsősége válik láthatóvá benne. A fény nem visszavert, mint Mózes esetében, hanem belső isteni ragyogás.

Isten hangja ismétli a keresztségnél elhangzott kijelentést: „Ez az én szeretett Fiam; őt hallgassátok.” Az Atya kijelenti, hogy Jézus tekintélye meghaladja Mózesét és Illését.

A tanítványok – Péter, Jakab és János – Máténál pozitívabb fényben jelennek meg, mint Márknál. Péter megszólalása („Uram, ha akarod...”) alázatot fejez ki, s Jézus nem feddi meg, ahogyan más evangéliumokban. A félelem (φόβος) itt nem értetlenség, hanem az istenfélelem válasza a teofániára; Jézus érintése az epifánia célját, a tanítványok belső átalakulását erősíti meg. Megerősíti őket későbbi küldetésükben.

Mózes és Illés a törvény és a próféták reprezentánsai, akikben az ószövetségi hagyomány csúcspontja jelenik meg. Máté – Lukáccsal ellentétben – nem részletezi beszédük tartalmát, ezzel a teológiai szimbolikát erősíti. Jelenlétük a folytonosságot, Jézus központban ragyogása pedig a be teljedést fejezi ki (YOUN 2017, 13–17. o.).

A látomás természete

Jézus a történetet „látomásnak” nevezi (9. vers), amely nem pusztán érzéki tapasztalat, hanem teológiai reveláció. A bibliai látomás mindig az isteni

² Bible Hub. Online Bible Study Suite.

közelségből fakadó átalakulás helye: a látomást látó személy identitásának, küldetésének megerősítése. A megdicsőülés során valójában nem Jézus változik meg, hanem a tanítványok látása: felismerik őt mint az Atya Fiát. A korai keresztény értelmezés ezt az átalakító látást hangsúlyozza, akár nyugati, akár keleti ósatyákat tekintünk. Augustinus a teofániákat a lelki felemelkedés jeleinek tartotta (uo. 51. o.); Órigenész a hegyre való felmenetelt az imádság és az erény útjának szimbólumaként értelmezte. A megdicsőülés tehát egzisztenciális modell: a hívő Krisztussal együtt megy fel a hegyre, részesedik a látásban, majd visszatér a világba, hogy az átalakulás gyümölcseit megélje (uo. 44. o.).

A μεταμόρφωσις egyszerre jelenti Jézus isteni dicsőségének láthatóvá válását és a tanítványok jövőbeli megdicsőülésének előképét. A ragyogás (δόξα) és fehér ruházat az apokaliptikus hagyomány állandó motívumai, amelyek a végidőkben az igazakat jellemzik (Dán 12,3; Mt 13,43). Máté hangsúlyozza: az isteni fény már most formálja a tanítványokat, akiknek maguk is részesedniük kell Krisztus dicsőségében.

A megdicsőülés és a szenvedés viszonya

A megdicsőülés nem öncélú epifánia: Jézus a feltámadásig titoktartást parancsol. A látomás célja, hogy a tanítványok megértsék: a dicsőség és a kereszt összetartozik. Máté teológiájában a Fiú nem kerülheti el a szenvedést, és a tanítványok sem részesedhetnek a dicsőségben a kereszt vállalása nélkül.

A megdicsőülés befogadásához azonban elengedhetetlen, hogy azt hívő szemmel nézzük. Nem csupán a mennyei szózatot kell hallani, hanem Krisztus arcának dicsőségét is meg kell látni. Az ikonok a keleti keresztény ember számára éppen ebben segítenek: ablakot nyitnak Isten országára, és látni engedik azt, amit hit nélkül nem lehetne észrevenni (LEE 2004, 135. o.). A kép nem imádat tárgya, hanem segédeszköz. A dicsőség különös fénye és homálya egyszerre jelzi Isten közelségét

és felfoghatatlan szentségét; a tanítványok félelme az Istent látó hitről tesz bizonyosságot.

A megdicsőülés és a szentségek között is párhuzamot lehet vonni (uo. 136. o.). Titka a keresztiségben és az úrvacsorában jelen van, ahol a földi elemek a Szentlélek tüzeinek vagy épp Krisztus testének és vérének hordozóivá lesznek. A megdicsőülés ilyen értelemben ezért csomópontja keresztény hitünknek és egyházi évünknek is: egyszerre mutat vissza a megtestesülésre és előre a feltámadásra. Összeköti az Ó- és Újszövetséget, a kereszt szenvedésének sötétségét és a feltámadás ragyogását, az emberi törekénységet és az isteni dicsőséget. Krisztus világossága hidat ver Teremtő és teremtés között, és megmutatja: emberi természetünk célja a vele való közösségben való megújulás. Az ő fényében látjuk meg valódi rendeltetésünket, az ő dicsőségének fénye formálja a mi tanítványságunkat (uo. 137. o.).

Az igehirdetés vázlatja

1. A hegy üzenete

- A hegy mint az isteni közelség szimbóluma.
- Nekünk is szükségünk van eltávolodásra a világtól – imádságban, közösségben.

2. Krisztus fénye, üdvözítő hatalma, szenvedése

- Jézus dicsősége és szenvedése összetartozik.
- A hit nem menekülés, hanem erő a nehézségekben.

3. A tanítványok tapasztalata

- Félelem, alázat, majd visszatérés a hétköznapokba.
- Üzenet: megerősödve, Krisztust megismerve visszatérni a világba.

4. Sitz im Leben

- Sok hang és „fény” villog körülöttünk (média, politika), de Jézus világossága az irányadó.

- Válságok, háborúk, bizonytalanság idején a színeváltozás reményt ad: a szenvedések között is irányt mutat.
- A teremtés is részesedik a megváltásban – felelősségünk van a viláért.

5. Zárás

- A színeváltozás mint modell: felmenetel – epifánia – leereszkedés.
- Krisztus dicsősége ma is átformál, isteni dicsősége tanítványá formál minket.

További javaslatok az istentisztelethez

Énekek

EÉ 357, 361, 389

ZÉ 51 / ÚÉ 62 (Fényességbe én)

Lekciók

2Pt 1,16–21; 2Móz 3,1–15

Illusztráció

Krisztus megdicsőülésének legkorábbi, máig fennmaradt ábrázolása a ravennai Sant'Apollinare in Classe bazilikában: <https://www.christianiconography.info/Edited%20in%202013/Italy/transfigurationClase.html>.

A keleti kereszténység jellemző ábrázolásának feltehetően eredeti darabja a Sínai-hegyi Szent Katalin-kolostorban látható, Krisztus körül a mandula („mandorla”) alakú fényjelenséggel és fénysugarakkal. Ezzel az ábrázolással nagyon sok későbbi ikonon találkozhatunk, igaz, a

fényjelenség formája változó, de az ikon lényegileg évszázadokon át változatlan. (https://en.wikipedia.org/wiki/Transfiguration_of_Jesus#/media/File:Transfiguration_of_Christ_Icon_Sinai_12th_century.jpg.)

Krisztus megdicsőülését Európában a kereszténység olyannyira nem ünnepelte, hogy elvéve találunk az 1400-as éveknél korábbi ábrázolásokat. Ilyen kivétel Duccio Maestája 1308-ból, melynek hátoldalán a jobb alsó sarokban rejtőzve megtalálható a Sínai-hegyi kolostor szerinti jelenet: [https://en.wikipedia.org/wiki/Maest%C3%A0_\(Duccio\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Maest%C3%A0_(Duccio)).

Az istentapasztalat ábrázolásának mérlege elsősorban nem a hit keltésének képessége – hiszen a hit az ige hallásából van –, hanem e korai isten-ábrázolások abba a hitbe nyújtanak bepillantást, amit a kor keresztényeiben az ige hallása keltett, ez pedig tapasztalatszerzés és tanulólécke saját hitmegélésünk számára.

Felhasznált irodalom

Bible Hub. Online Bible Study Suite. Gill's Exposition of the Entire Bible, Matthew 17. <https://biblehub.com/commentaries/gill/matthew/17.htm>.

JÁNOSSY Lajos 2008. *Az egyházi év útmutatása.* Fraternitás Magyarországi Evangélikus Lelkészek Közössége, Veszprém.

LEE, Dorothy 2004. *Transfiguration.* Bloomsbury Academic, London. (New Century Theology)

YOUN, Jin Hee 2017. *The Transfiguration of Christ. A Study of Matthew 17:1–9 in Relation to the Believers' Transformation and Senses in the Matthean Transfiguration Narrative.* Boston College Electronic Thesis or Dissertation. <https://ur.bc.edu/islandora/transfiguration-christ>.

■ GERLAI PÁL